

KÜPELİ BABA VE KARDEŞLERİ*

Doğan KAYA

Sivas'tan Acıyurt köyüne gidenler, Küpeli köyünü geçtikten sonra tepeyi aşarken; mezar kalıntılarına ve bir çepere "çite" rastlarlar. İşte, Küpeli Baba, yolun yanı başındaki bu çeperin içinde yatmaktadır. Halk burayı kutsal sayar, dilek diler, ziyarette bulunur.

Küpeli baba hakkındaki araştırmamıza başlarken, şimdiye kadar, onun hakkında yapılmış bir incelemeye rastlamadım. Bu yüzden ilk temasımız halkla oldu.

Kimdir bu Küpeli? Özelliği nedir? Nereden gelmiş, ne zaman yaşamış? Hayatı hakkında bilinen şeyler, ne derecededir? Bu soruları bazı kişilere yönelttiğimizde, tatminkâr bilgiler alamamamıza rağmen, önemli ipuçları ele geçirdik. Küpeli Baba'yı bildikleri kadarıyla bize şöyle anlattılar:

Doğuda, "muhtemelen Horasan'da" keramet sahibi üç* kardeş varmış. Bunlardan biri kardeşlerini yanına çağırıp:

-Gelin biz bu yürüyen dağları takip edelim. Dağ nerede durursa, orada eğleşip ömrümüzün geri kalanını orada geçirelim." demiş. Kardeşleri kabul etmiş. Yola çıkmışlar. Yürüyen dağı takip ederek, Anadolu içlerine kadar gelmişler. Geldikleri yerler de, Sivas'ın Tecer Dağı'nın uzantısı olan bölgelermiş. Bunlar Tecer Dağı'na geldiklerinde, dağ silsilesinin bittiğini görmüşler (Gerçekten de Tecer Dağı, kesik bir dağdır.). Üç kardeş dağın zirvesinden etrafa bakmışlar ki, her taraf ayak altında. Görülmedik yer yok. O vakit demişler ki:

-Yahu, bu nasıl teccal** dağmış. Bize her tarafı gösteriyor.

*Yayımlandığı yer: *Sivas Folkloru*, I (10), Kasım 1973, s. 13-14.

Anlatılanlar: Acıyurt Köyünden Hacı türkay (48), İskender Kaya (48), Beşir Sönmez (37).
Tarih: 14.7.1973

* Kaynak kişi Hacı Türkay'a göre beş kardeş.

**Teccal=Deccal: kıyametten az evvel çıkacak ve Hz. İsa tarafından öldürülecek olan yalancı ve zararlı şahıs, yalancı Mesih.

(Halk, *Tecer* kelimesinin, *deccal>teccal>teccar>tecar>tecer* şeklinde “*deccal*” kelimesinden geldiğini söylemektedir. *Tecer*’e mana olarak da: “yüce, ulu, yüksek” manalarını vermektedir).

Yine üç kardeşten biri:

-Biz buradan ayrılalım. Her birimiz bir yöne taşlar atalım. Taşlarımız nereye düşerse, orada yaşayalım.

demiş, diğerleri de kabul etmiş. 100-200 kg.lık taşları, kilometrelerce ilerilere atmışlar. Biri Tekke Köyü yakınlarına, biri Acıyurt Köyü’ne 3 km.lik mesafeye, ötesinin ki ise, Küpeli Köyü sınırları içine düşmüş.^{***}

Tekke köyü yakınlarındaki tekkeye şimdi “*Karacalar Tekkesi*” deniliyor. Buraya sinir, felç hastaları getirilir. Kurban kesilir. Fakir kimseler ise tekke bekçilerine para veya eşyalar verirler. Bir gece orada kalınır. Allah’a hamd ü senalarda bulunurlar. Ertesi gün ayrılırlar.

Taşı Acıyurt köyü sınırına düşen ikinci zat ise, şimdi “*Çamdede*” ismiyle anılmaktadır. Mezarının bulunduğu mevkide çam olduğunu söylerler. Buraya da dilek için gidilir. Ayrıca gelinin ayağı açılması için ilk defa buraya veya Küpeli Baba’ya götürülür. Kurban keserler. Ağaca bez bağlar, dilekte bulunurlar. İncelememizi yaparken *Çamdede*’den bahsedildiği vakit, bir de söylenti anlattılar. Onu burada aynen nakletmek sanırım yerinde olacaktır.

Acıyurt Köyü’nden bir zat *Çamdede*’ye gidip epeyce çam kesmiş ve köyüne getirmiş. Getirdiği çamlarla yaptığı evin üstünü örtmüş. Evin inşasını müteakip yattığı ilk gece ev çökmüş ve içindekilerin hepsi ölmüşler.

Kardeşlerden üçüncüsünün attığı taşın, Küpeli Köyü sınırlarına düştüğünü söylemiştik. Taş hâlâ durmaktadır. Yeri, “*At oluğu*” ismi ile tanınan çeşmenin karşısında ve yolun bitişiğindedir. Taş üzerinde normal el büyüklüğünde izler vardır. Parmaklar gergin vaziyette ve belirgin haldedir. O mevkiden geçerken ben de birkaç defa, taşın incelemiştim. O vakitler söylendiği şekilde olduğunu hayretle gördüm. Zannımca; “*Altından bir şeyler bulurum*” düşüncesiyle taş yerinden

^{***} Hacı Türkay’a göre, beş kardeşten biri taş atmayarak *Tecer* bölgesinde kalmış olup mezarı buralardadır. Diğerleri de Damılı köyünde yatmaktadır.

oynatılmış. Ayrıca maksatlı kişiler tarafından da, taşın üzerindeki parmak izleri tahrip edilmiştir. Taşın 100 metre ilerisinde “Küpeli Baba” yatmaktadır. Bugün Küpeli-Aciyurt köyü yolu o mevkiden geçirildiği için tamamen yok olmuştur.

Buraya da dilek için gelinirdi. Ayrıca Çamdede’de olduğu gibi, gelinlerin ayağı açılması için buraya getirilirdi. Mezarın başında, eskiden bir taşın olduğunu söylediler. Dilek dileyip, üzerine taş yapıştırmaktan aşınmış bir halde imiş. Dilekçiler ayrıca, taşın yanındaki çukura para atarlarmış; Yaşlı kimseler oradan bir hayli eski para çıktığını söylüyorlar.

Küpeli Baba hakkında bilinen “şimdilik” bundan ibaret. XIX.Asır halk şairlerinden Kul Himmet Üstadım’ın:

Kul Himmet de Küpeli’yi seveli****

ifadesinden Küpeli’nin XVI. Yüzyılda veya daha önce yaşadığı hükmüne varabiliriz. Yine Kul Himmet’in Alevi-Bektaşî şair olduğu göz önünde tutulursa, Küpeli’nin bir Bektaşî olduğunu tahmin edebiliriz.. Bu durumu Küpeli hakkındaki fikirlerini aldığım kişilerle mütalaa ettiğimizde, onun Bektaşî olabileceğini söylediler. Muhtemelen İbrahim Aslanoğlu’nun da belirttiği gibi; muhtemelen Küpeli’nin Hacı Bektaş halifelerinden olabileceğini de düşünebiliriz.

Küpeli Baba ve kardeşleri hakkındaki bilgiler şu an için yetersizdir. İleri sürülen fikirler ve tespit ettiğimiz bilgiler, dilerim, bu alanda yapılacak olan sonraki çalışmalara kaynak teşkil eder.

**** Cahit ÖZTELLİ, (1973), “Belgesel Bir Şiiri Dolayısıyla Kul Himmet Üstadım”, *Sivas Folkloru Dergisi*, I (7), Ağustos s.12.